

Joanna Szymańska

***Zadania resortu edukacji w krajowych
i narodowych programach
profilaktyki***

Seminarium ORE

Sulejówek 23-24. 03. 2011 r.

Pracownia Wychowania i Profilaktyki

Wśród wielu krajowych i narodowych programów profilaktyki, poprzez które państwo realizuje swą politykę społeczną, kilka nakłada zadania na resort edukacji

Krajowe i narodowe programy wynikają najczęściej z paraflowanych przez Polskę deklaracji i innych dokumentów ONZ, a także dokumentów i strategii Unii Europejskiej, które, jako kraj członkowski, jesteśmy zobowiązani realizować.

Od 2004 roku Polska dostosowuje swą politykę społeczną do ram polityki UE, w której wszelkie działania są ujęte w długofalowe i wieloczęłonowe programy zwane **strategiami**, toteż liczba krajowych programów stale wzrasta (do 2014 r.)

Krajowe i narodowe programy uwzględniają zarówno założenia i priorytety instytucji międzynarodowych, jak też zdiagnozowane problemy i potrzeby kraju.

KRAJOWE I NARODOWE PROGRAMY SĄ:

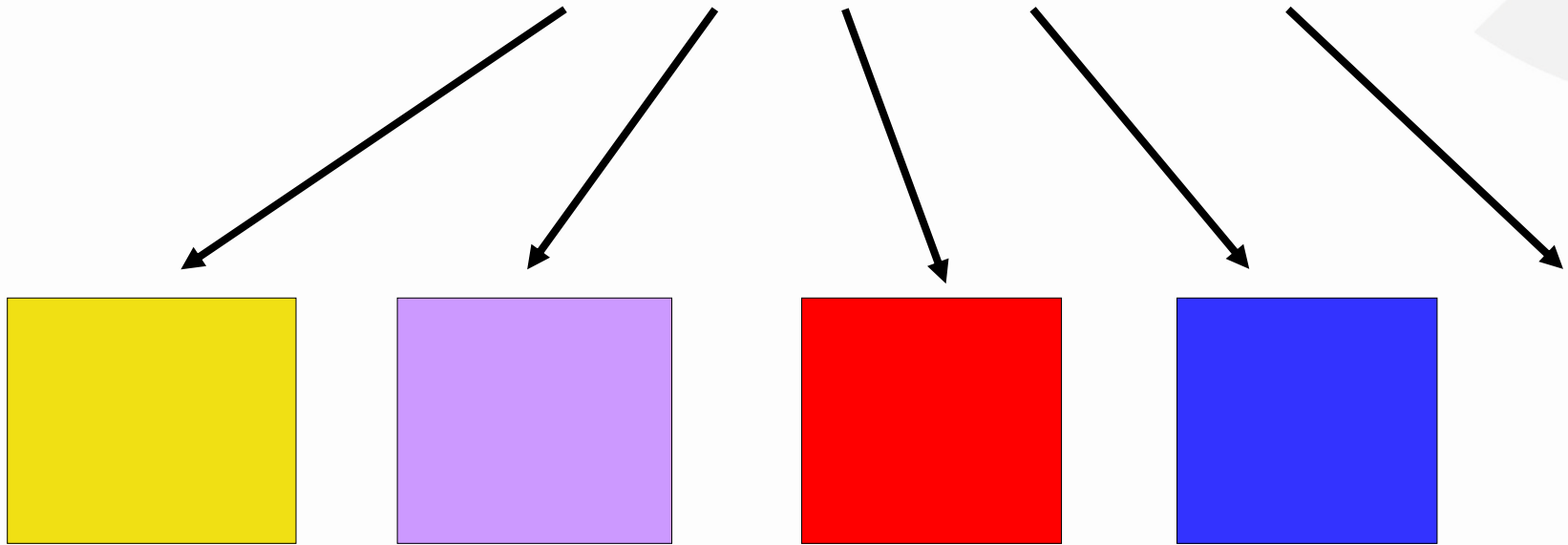
- Międzyresortowe;
- Długofalowe: okres realizacji wynosi 4 - 12 lat;
- Wielokierunkowe i wieloczęłonowe – zawierają kilka celów strategicznych;
- Wprowadzane odrębnym aktem prawnym - rozporządzeniem ministra koordynującego albo rozporządzeniem Rady Ministrów.

Piramida programów

Największy z krajowych programów

Narodowy Program Zdrowia

Zawiera 8 celów strategicznych, z listą priorytetów do każdego z nich, oraz 11 celów operacyjnych. Niektóre cele lub priorytety NPZ są realizowane poprzez węższe i bardziej szczegółowe krajowe programy.

WYKAZ KRAJOWYCH I NARODOWYCH PROGRAMÓW PROFILAKTYKI

zawierających zadania resortu edukacji

Nazwa krajowego programu	Okres realizacji aktualnej edycji programu	Umocowanie w dokumentach i programach instytucji międzynarodowych	Minister koordynujący	Instytucja wskazana jako koordynator przez właściwego ministra
Narodowy Plan Działań na rzecz Dzieci „Polska dla Dzieci”	2004 –12	UNICEF; <i>Zielona Karta Europa</i>	MEN;	
Narodowy Program Zdrowia	2007 - 15	Strategia WHO Zdrowie 21, <i>UE Programme on Public Heath</i>	MZ	
Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii	2006 – 10 2011 – 15 Jeszcze nie podpisany	WHO, <i>European Union Drugs Strategy 2005-2012</i>	MZ	Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii

Krajowy Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV	2007 – 11	WHO, <i>European Union Strategy on HIV</i>	MZ	Krajowe Biuro do Spraw AIDS
Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	2006 – 10 2011 – 15 Jeszcze nie podpisany	Framework for <i>Alcohol Policy in the WHO European Region; European Alcohol Action Plan 2000-2005. The Alcohol, Drug and Tobacco Unit</i>	MZ	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	2006 – 16	<i>Lisbon Strategy; Europejski Model Społeczny 2005</i>	MPiPS	
Program Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przestępczości wśród Dzieci i Mł.	2004 - 14		MSWiA	Realizacja zawieszona w 2010 roku

Program Ograniczenia Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce	2009 - 13	<i>European Alcohol Action Plan 2000- 2005. The Alcohol, Drug and Tobacco Unit ; WHO – program „Tobacco Free Europe”;</i>	MZ	Biuro Głównego Inspektora Sanitarnego
Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego	2011 – 15	<i>WHO, Strategy on Mental Health for the European Union</i>	MZ	Planowane powołanie Centrum Zdrowia Psychicznego
Rządowy program „Bezpieczna i Przyjazna Szkoła”	2008 -13		MEN	
Rządowy Program „Razem Bezpieczniej”	2007 - 15		MSWiA	

**Zadania resortu edukacji w
poszczególnych
krajowych/narodowych
i rządowych programach**

1. Narodowy Plan Działań na rzecz Dzieci *„Polska dla Dzieci”* 2004-2012

W całości koordynowany przez MEN. Zbiera wszystkie działania różnych resortów na rzecz dzieci

2. Narodowy Program Zdrowia 2007- 2015

Cel operacyjny 8. Wspieranie rozwoju i zdrowia fizycznego i psychospołecznego oraz zapobieganie najczęstszym problemom zdrowotnym i społecznym dzieci i młodzieży.

- Realizacja w szkołach wszystkich typów edukacji zdrowotnej ukierunkowanej na rozwijanie umiejętności życiowych, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących zdrowia fizycznego, psychicznego i społecznego;
- Rozwijanie programu szkół promujących zdrowie, w tym zdrowy styl życia i odżywiania;
- Dokonanie zmian w programie wychowania fizycznego w szkole, sposobach jego realizacji i sprawowania nad nim nadzoru, ukierunkowanych na zwiększenie aktywności fizycznej uczniów oraz budowania motywacji do jej kontynuowania w dalszym życiu.

3. Krajowy Program Przeciwdziałania Narkomanii 2005 - 2010

Kierunek 1: Zwiększenie zaangażowania administracji rządowej w przeciwdziałanie narkomanii oraz wspieranie rozwoju lokalnej polityki przeciwdziałania narkomanii.

Działania:

- **1.1.** Opracowanie i implementacja programów administracji rządowej w zakresie ograniczania popytu na narkotyki. (MEN)
- **1.2.** Wspieranie inicjatyw w zakresie pierwszorzędowej profilaktyki narkomanii, w szczególności mających charakter nowatorski.

Kierunek 1. c.d.

- **1.3.** Wspieranie inicjatyw w zakresie profilaktyki drugorzędowej w szczególności mających charakter nowatorski, adresowanych przede wszystkim do dzieci i młodzieży zagrożonej narkomanią.
- **1.4.** Prowadzenie szkoleń w zakresie problematyki ograniczania popytu na narkotyki oraz zasad konstruowania lokalnych strategii profilaktycznych, w szczególności dla .. oraz **pracowników szkół i innych placówek systemu oświaty, zakładów dla nieletnich**

Kierunek 2. Podniesienie jakości programów profilaktycznych oraz wojewódzkich, gminnych programów przeciwdziałania narkomanii stanowiących część wojewódzkich i gminnych strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Działania:

- **2.1.** Upowszechnianie wiedzy na temat standardów programów i strategii profilaktycznych oraz metod ich ewaluacji. (CMPPP/ORE)
- **2.2.** Opracowanie i wdrażanie systemu rekomendacji programów profilaktycznych uwzględniających problematykę narkomanii w oparciu o kryteria programu EDDRA (*Exchange Drug Demand Reduction Action*). (CMPPP/ORE)

Kierunek 3: Podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania zjawisku.

Działania:

- **3.1.** Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki narkomanii. (MEN, CMPPP/ORE).

Projekt Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011- 2015

PROFILAKTYKA

- **1.3.** Opracowanie, wydanie i upowszechnienie publikacji na temat ryzyka używania narkotyków kierowanych do różnych grup docelowych;
- **2.1.** Upowszechnianie koncepcji tworzenia Szkół Promujących Zdrowie w ramach europejskiego projektu Szkoły dla Zdrowia Europy (SHE);
- **2.2.** Zapewnienie warunków do prowadzenia wysokiej jakości edukacji zdrowotnej, promocji zdrowia i profilaktyki, zgodnie z nową podstawą programową wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół. Pomoc merytoryczna dla szkół zgłaszających akces do krajowej sieci Szkół Promujących Zdrowie;

KPPN 2011-15 c.d.

- **2.3. oraz 2.4.** Wspieranie wdrożenia i upowszechniania w szkołach podstawowych i gimnazjalnych programów profilaktyki uniwersalnej opartych na naukowych podstawach lub o potwierdzonej skuteczności, rekomendowanych w ramach systemu rekomendacji (Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii we współpracy z **Ośrodkiem Rozwoju Edukacji**, Państwową Agencją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Instytutem Psychiatrii i Neurologii).
- **2.5.** Wspieranie programów rozwijających kompetencje wychowawcze nauczycieli i rodziców.

KPPN 2011-15 c.d.

- **3.4.** Wdrażanie i wspieranie programów profilaktyki selektywnej i wskazującej, w szczególności dla: dzieci i młodzieży ze środowisk zmarginalizowanych, zagrożonych demoralizacją i wykluczeniem społecznym oraz dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także ich rodziców.
- **3.5.** Upowszechnienie programów wczesnej interwencji opartych na naukowych podstawach lub potwierdzonej skuteczności sprawdzonej jakości adresowanych do okazjonalnych użytkowników narkotyków.
- **3.6.** Prowadzenie i wspieranie działań profilaktyki selektywnej i wskazującej w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, Młodzieżowych Ośrodkach Wychowawczych, Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii i placówkach resocjalizacyjnych.

KPPN 2011-15 c.d.

- **4.1.** Opracowanie i implementacja planu działania w zakresie profilaktyki narkomanii dzieci i młodzieży w szkołach i placówkach systemu oświaty.
- **4.2.** Wdrożenie procedur rekomendacji programów profilaktycznych i promocji zdrowia psychicznego.
- **4.5.** Wdrożenie systemu wsparcia psychologicznego dla nauczycieli - w formie m. in. supervizji, coaching i grup wsparcia (Proj. System.)
- **4.6.** Opublikowanie i rozpowszechnianie podręczników i innych publikacji z obszaru profilaktyki narkomanii adresowanych do realizatorów programów profilaktycznych.

4. Krajowy Program Zwalczania AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV 2007 - 2011

Paragraf 3. punkt 1. Profilaktyka zakażeń HIV

- a). Prowadzenie długofalowych programów edukacyjno – profilaktycznych, ze szczególnym uwzględnieniem młodzieży.

5. Narodowy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Projekt programu na lata 2011- 2015

- **CEL STRATEGICZNY 3.0.0.0** Ograniczenie zaburzeń życia rodzinnego w tym szkód zdrowotnych i rozwojowych dzieci z rodzin z problemem alkoholowym

Zadania:

- **3.1.3.0.** Realizacja działań mających na celu rozpoznawanie i zaspokajanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, tworzenie i upowszechnianie działań profilaktycznych, edukacyjnych i terapeutycznych dla dzieci i młodzieży z rodzin z problemem alkoholowym;

Projekt programu na lata 2011- 2015 c.d.

Zadania:

- **3.2.1.0.** Szkolenia dla pracowników świetlic z programem socjoterapeutycznym i opiekuńczo-wychowawczym oraz innych grup zawodowych w tym nauczycieli i pedagogów, w zakresie pomocy dzieciom z rodzin z problemem alkoholowym oraz dzieci z FASD.

CEL STRATEGICZNY 4.0.0.0. Ograniczenie zjawiska picia alkoholu przez dzieci i młodzież

Zadania;

- **4.1.1.0.** Upowszechnianie, wdrażanie oraz poszerzanie oferty rekomendowanych programów profilaktycznych opartych na skutecznych strategiach oddziaływań;

Projekt programu na lata 2011- 2015 c.d.

Zadania;

- **4.1.2.0.** Upowszechnianie wśród pracowników instytucji zajmujących się: edukacją wiedzy w zakresie skutecznych strategii profilaktycznych
- **4.1.3.0.** Wdrażanie do programów studiów kierunkowych i programów szkoleń kadr pracujących z dziećmi i młodzieżą zagadnień profilaktyki używania alkoholu przez dzieci i młodzież.
- **4.1.4.0.** Prowadzenie, wspieranie i/lub finansowanie programów badawczych lub badań i analiz administracyjnych, służących ocenie efektywności poszczególnych strategii profilaktycznych

Projekt programu na lata 2011- 2015 c.d.

- **4.2.1.0.** Realizacja i wspieranie kampanii edukacyjnych mających na celu zwiększanie świadomości młodzieży na temat szkód wynikających z picia alkoholu przez dzieci i młodzież.
- **4.2.2.0.** Inicjowanie różnorodnych form profilaktyki rówieśniczej (programów opartych na działaniach liderów młodzieżowych).
- **4.2.3.0.** Organizowanie i wspieranie działań służących promocji zdrowego stylu życia z uwzględnieniem aktywności kulturalnej i sportowej dzieci i młodzieży.

CEL STRATEGICZNY 5.0.0.0. Ograniczenie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz zwiększenie skuteczności pomocy rodzinom

Zadania:

- **5.2.1.0.** Organizowanie szkoleń i konferencji dla przedstawicieli służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinach z problemem alkoholowym, w tym nauczycieli i specjalistów zatrudnionych w placówkach systemu oświaty.
- **5.2.2.0.** Wdrożenie do systemu kształcenia służb zagadnień związanych z rozpoznawaniem przemocy w rodzinach alkoholowych, kontaktem z ofiarami i sprawcami przemocy oraz podejmowaniem działań o charakterze interwencyjnym i pomocowym.

- **5.2.3.0.** Doskonalenie metod interwencji i pomocy ofiarom przemocy w rodzinie w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty”.
- **5.2.4.0.** Upowszechnianie standardów interdyscyplinarnej pracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- **5.4.1.0.** Prowadzenie edukacji nt. zjawiska przemocy w rodzinie, w szczególności z problemem alkoholowym, możliwości przeciwdziałania i sposobów reagowania.
- **5.4.2.0.** Prowadzenie badań nt. skali zjawiska przemocy w rodzinie i postaw wobec zjawiska przemocy w rodzinie.

6. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie 2006 - 2016

- Wprowadzenie do szkolnych programów kształcenia ogólnego treści uświadamiających zagrożenia płynące z przemocy w rodzinie oraz propagujących zachowania sprzyjające pozytywnym postawom w rodzinie.
- Wprowadzenie do programów kształcenia zawodowego osób zajmujących się przemocą w rodzinie treści dotyczących przyczyn i skutków przemocy, rozpoznawania i diagnozowania przypadków przemocy w rodzinie oraz współpracy w ramach gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- Opracowanie programów edukacyjnych i wspierających dotyczących zapobiegania przemocy wobec dzieci i osób dorosłych, np. partnera, osoby starszej, osoby niepełnosprawnej itp.;

Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie c.d.

- Opracowanie procedur ochrony prawnej i wsparcia psychologicznego dla świadków i ofiar przemocy w rodzinie;
- Przygotowanie pakietów szkoleniowych w zakresie przyczyn i skutków przemocy w rodzinie i przeszkolenie nauczycieli, pedagogów szkolnych i psychologów;
- Opracowanie materiałów instruktażowych, zaleceń i procedur postępowania interwencyjnego w sytuacjach przemocy w rodzinie, ze szczególnym uwzględnieniem procedury „Niebieskich Kart”.

8. Program Ograniczenia Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce 2009 - 2013

- Zapobieganie paleniu tytoniu przez dzieci i młodzież oraz programy edukacyjne dla dzieci i młodzieży propagujące modę na niepalenie.

9. Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego 2011- 2015

Cel 1.1. upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowanie zachowań i stylów życia korzystnych dla zdrowia psychicznego, rozwijanie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach zagrażających zdrowiu psychicznemu

Zadania:

- **1.1.1.** ustalenie priorytetów promocji zdrowia psychicznego w dziedzinie oświaty i wychowania - termin realizacji: do 06.2011 MEN);
- **1.1.2.** opracowanie i wdrożenie pakietu działań mających na celu podniesienie poziomu zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży przez kreowanie harmonijnego rozwoju, kształtowanie osobowości i struktur psychicznych, umiejętności społecznych, podnoszenie odporności i poprawę funkcjonowania emocjonalnego

Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego c.d.

Cel 1.2. zapobieganie zaburzeniom psychicznym

- Zadania:
- **1.2.1.** opracowanie i realizacja programu zapobiegania samobójstwom wśród dzieci i młodzieży;
- **1.2.3.** opracowanie i realizacja programu zapobiegania zaburzeniom odżywiania wśród młodzieży;

Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego c.d.

Cel 1.3. zwiększenie integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi.

Zadania:

- **1.3.1.** organizowanie we współpracy z ministrem właściwym do spraw zdrowia kampanii informacyjnych i społecznych motywujących środowisko szkolne i pozaszkolne do integracji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi (uczenie tolerancji)

Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego c.d.

Cel 1.4. organizacja systemu poradnictwa i pomocy w stanach kryzysu psychicznego

Zadania:

- **1.4.1.** opracowanie programu poradnictwa i pomocy w stanach kryzysu psychicznego w jednostkach działających w systemie oświaty
- **1.4.2.** realizacja programu poradnictwa i pomocy w stanach kryzysu psychicznego w jednostkach działających w systemie oświaty

Krajowe i narodowe programy, nie tylko dotyczące zdrowia, częściowo nakładają się na siebie. Zadania resortu edukacji w obszarze „Promocja zdrowia” i „Profilaktyka” powielają się w różnych programach.

- Podmiotami realizującymi krajowe/narodowe programy są: administracja rządowa (i wskazane przez nią instytucje) oraz administracja samorządowa różnego szczebla.
- **Szkoły nie realizują krajowych i narodowych programów, tylko zadania z zakresu profilaktyki wynikające z ustawy o systemie oświaty i nałożone rozporządzeniami Ministra Edukacji Narodowej**

Zadania ORE wynikające z krajowych/narodowych programów

Promocja zdrowia oraz profilaktyka problemów i zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży

Zadania ORE

1. Rozwijanie i koordynacja sieci **szkół promujących zdrowie** (około 2500 szkół);
2. Opracowywanie i upowszechnianie **Standardów i Systemu Rekomendacji Programów Promocji Zdrowia i Profilaktycznych** - Projekt EDDRA
(*European Drug Demand Reduction Action - Europejskie Działania Ograniczające Popyt na Narkotyki*);
3. Upowszechnianie informacji o programach spełniających kryteria dobrej jakości -
prowadzenie centralnego **Banku Programów**;

Zadania ORE

4. Opracowywanie i/lub **upowszechnianie programów edukacyjnych** z zakresu wychowania, promocji zdrowia i różnych obszarów profilaktyki adresowanych do rodziców, nauczycieli i uczniów:
- *Szkoła dla Rodziców i Wychowawców;*
 - *Strażnicy Uśmiechu;*
 - *HEPS (Healthy Eating and Physical Education in Schools);*
 - *Golden Five;*
 - *Unplugged;*
 - *Szkolna Interwencja Profilaktyczna.*

Zadania ORE

5. Opracowywanie i **upowszechnianie materiałów informacyjnych, edukacyjnych i metodycznych** z zakresu wychowania, promocji zdrowia oraz różnych obszarów profilaktyki:
- E-poradniki;
 - Artykuły;
 - Scenariusze;
 - Zeszyty metodyczne.

Dziękuję za uwagę

Zapraszam na stronę internetową ORE

www.ore.edu.pl

Zakładka - **Wychowanie i Profilaktyka/
Materiały do pobrania**